

Kajaanin kaupunki

KAUPUNGIN LIIKUNTAPALVELUIDEN SEKÄ TUKIPOLITIIKAN TARKASTELUA

Taustaselvitys uudistamistarpeiden arviointiin

SISÄLLYS

Selvityksen lähtökohtia.....	3
Selvityksen toteutustapa	4

LIIKUNTAPALVELUIDEN NYKYTILANTEEN TARKASTELUA

Kaupungin oma nykyinen palvelutuotanto	6
Vertailukaupunkitarkastelua / Aikuisväestön liikuntapalvelut.....	7
Nostoja asukaskyselystä / Aikuisväestön liikunta-aktiivisuus	8
Nostoja asukaskyselystä / Liikunnan harrastamisen esteet	9
Nostoja asukaskyselystä / Kaupungin palveluiden kehittäminen	10

LIIKUNTAAN LIITTYVÄN TUKIPOLITIIKAN NYKYTILANTEEN TARKASTELUA

Kunnallisen tukipolitiikan nykyhaasteet	12
Esimerkkejä isojen liikuntapaikkojen nykyisestä hinnoittelusta seuratoimijoille	13
Vertailukaupunkitarkastelua / Tukipolitiikka	14
Liikuntatiloja keskevan tukipolitiikan haasteita / Talousnäkökulma	15
Liikuntatiloja koskevan tukipolitiikan haasteita / Yhdenvertaisuusnäkökulma.....	16
Yleisiä havaintoja lasten ja nuorten seuraharrastamisen kustannuksista.....	17
Laskennallisia esimerkkejä lasten ja nuorten seuravuorojen maksullisuudesta	18
Seuroilta saatuja saatteita kaupungin tukipolitiikkaan.....	19

JOHTOPÄÄTÖKSET

Pääviestejä ja huomioita selvityksestä	21
Kehittämisideoita kaupunkilaisilta.....	26

Kaupungin liikuntapalveluiden sekä tukipolitiikan tarkastelua

Tekijät: Jan Norra ja Ari Karimäki // North Sport Consulting Oy

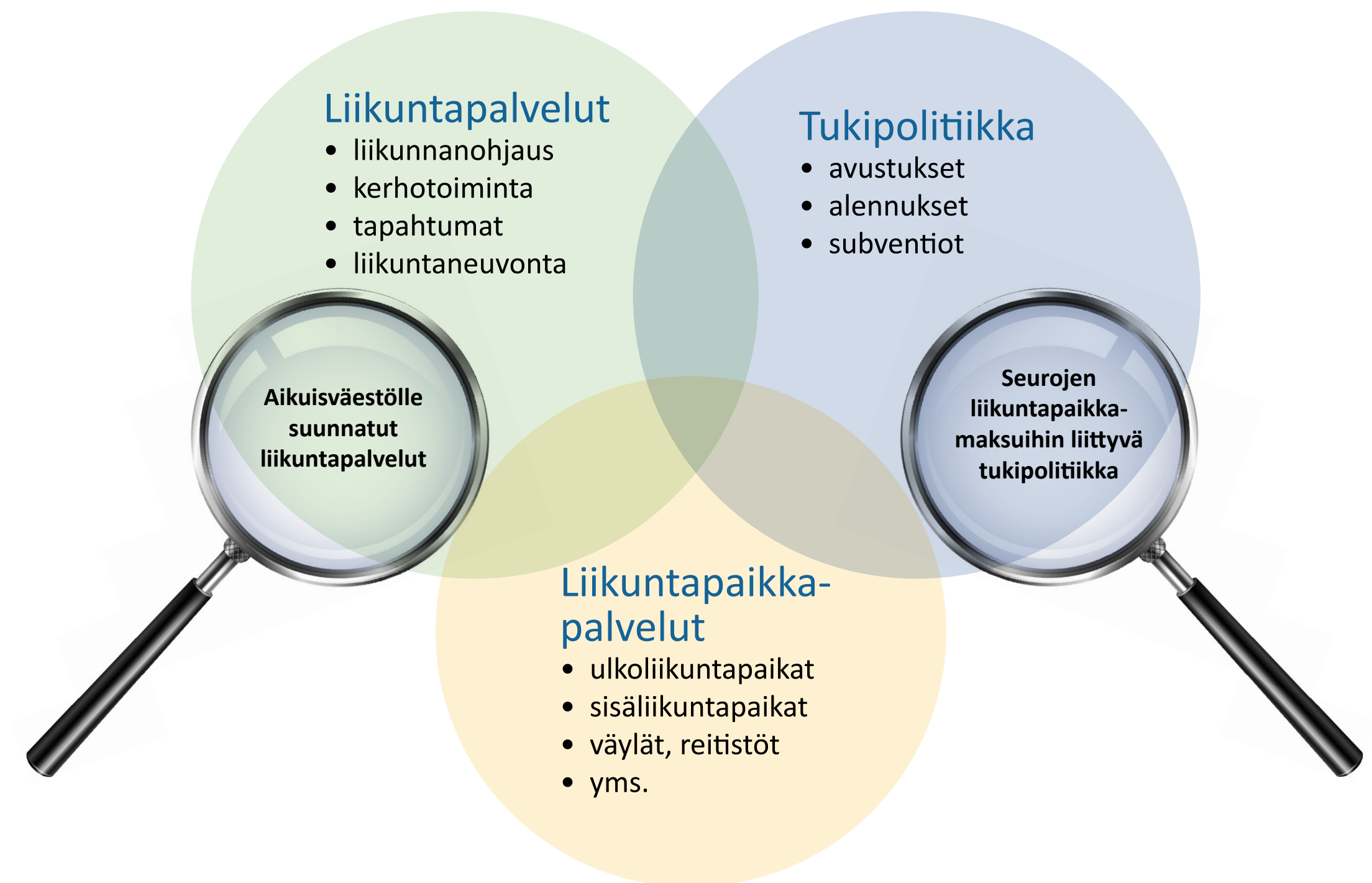
Taitto: Pirjo Uusitalo-Aura // North Sport Consulting Oy 2022

Selvityksen lähtökohtia

Kajaanin kaupunki laati vuonna 2021 ”# Liiku Kajaanissa” liikkumishjelman. Liikkumishjelmassa tarkasteltiin ja määriteltiin niitä strategisia tavoitteita ja konkreettisia toimenpiteitä, joiden mukaisesti kaupungin liikuntapalvelut ja muut kaupungin hallintokunnat edistävät kaikenikäisten kaupunkilaisten liikunta-aktiivisuutta. Keskeiseksi periaatteeksi ohjelmassa asetettiin toimenpiteiden suuntaaminen erityisesti niihin kohderyhmiin, joiden liikkumisesta on syytä olla huolissaan ja joiden osalta kaupungin toimenpiteet ovat olleet aiemmin varsin vähäisiä.

Liikkumishjelman toimenpiteitä on pyritty viemään aktiivisesti käytäntöön vuoden 2022 alusta alkaen. Jokainen hallintokunta on omalta osaltaan vastuussa toimenpiteiden jalkauttamisesta. Oleellinen osa liikkumishjelman toimenpiteiden käytäntöön vientiä on myös tarkastella kriittisesti vastuutoimijoiden nykyisiä toimintamalleja ja pyrkiä muokkaamaan niitä tarvittaessa paremmin ohjelman tavoitteita edistäviksi.

Tämän selvityksen lähtökohtana on ollut tarkastella Kajaanin kaupungin liikuntapalveluiden nykyisiä toimintamalleja aikuisväestölle suunnattujen palveluiden sekä seuratoiminnan liikuntapaikkamaksuihin liittyvän tukipolitiikan osalta (ks. kuva ohessa). Oletuksena on ollut, että näiden osalta voi olla perusteltua pohtia toimintamallien uudistamista, jotta ne olisivat paremmin linjassa Liikkumishjelman lähtökohtien ja tavoitteiden kanssa sekä vastaisivat paremmin Kajaanin kaupungin muihin tulevaisuuden haasteisiin.

Kuva. Selvityksessä tarkasteltavat Kajaanin kaupungin liikuntaan liittyvän palvelutuotannon osa-alueet

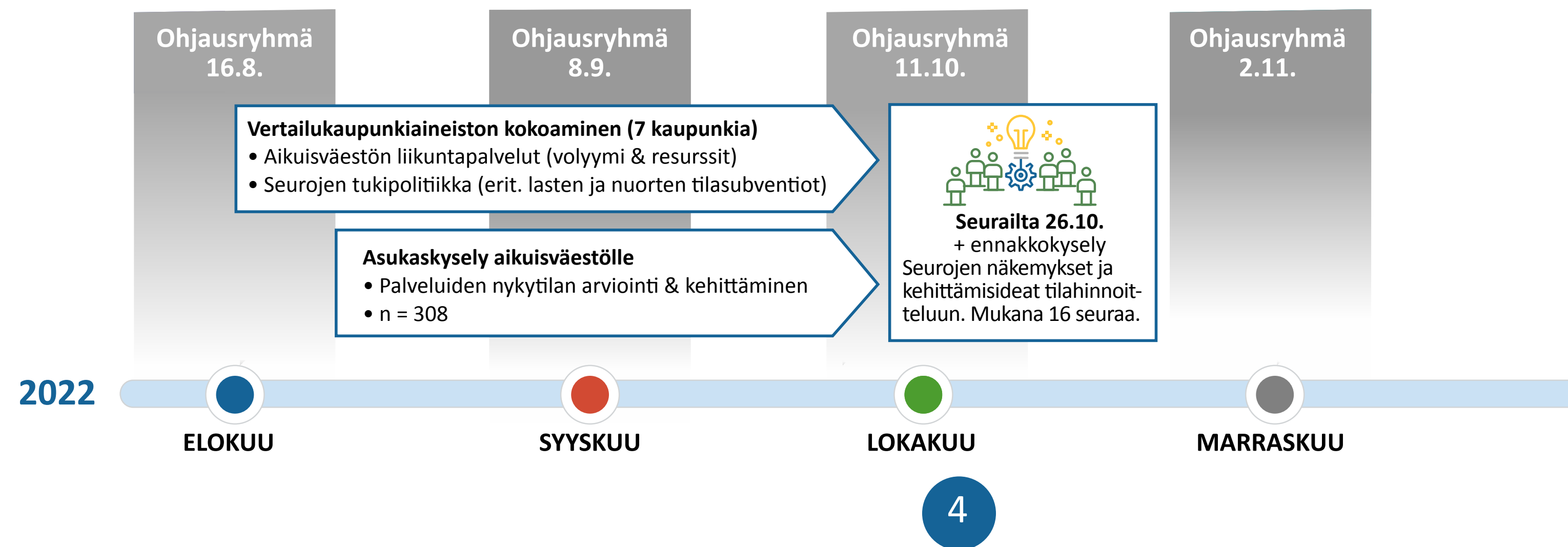
Selvityksen toteutustapa

Selvitystyön tarpeesta ja toteuttamisesta on päättänyt Kajaanin kaupungin Ympäristötekninen lautakunta. Selvityksen käytännön tekemisestä on vastannut toimeksiantona North Sport Consulting oy. Työn tukena on toiminut Kajaanin liikuntapalveluiden viranhaltijajohdosta koottu ohjausryhmä.

Selvitys on pitänyt sisällään erilaisia tiedonkeruun osioita sekä kunta-laisten ja paikallisten liikuntaseurojen näkemysten kuulemista. Eri työ-osioden vaiheistus on kuvattu alla olevassa kuviossa. Osana selvityksen tiedonkeruuta koottiin vertailutietoja seitsemästä kaupungista; Oulu, Kuopio, Rovaniemi, Kuusamo, Hyvinkää, Iisalmi ja Nokia. Selvityksen vertailukaupungeista neljä ensin mainittua oli määritelty selvityksen toimeksiannossa ja kolme jälkimmäistä valittiin kaupunkikokoon liittyvillä perusteilla.

Vertailukaupunkeihin liittyvä tiedonkeruu osoittautui selvityksessä varsin hankalaksi johtuen kaupunkien erilaisista toimintamalleista ja niihin liittyvistä erilaisista seurantajärjestelmistä. Lisäksi haasteena oli vertailukaupunkien resurssit tuottaa selvitysdataa kaupungin ulkopuoliseen tarpeeseen. Selvityksen vertailuaineistoksi valittiin siten vain sellaisia tietoja, jotka olivat vertailukelpoisia sekä varsin luotettavasti ja kohtuullisella vaivalla saatavissa lähes kaikista vertailukaupungeista.

Rakenteellisesti selvitysraportti on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa on tiiviisti kuvattuna Kajaanin kaupungin liikuntapalveluiden tuottamiseen liittyviä selvityksen ydinhavaintoja, toisessa osassa vastaavasti kaupungin tukipolitiikkaan liittyviä havaintoja. Raportin kolmannen osaan on koottu selvityksen johtopäätökset ja niihin liittyvät toimenpide-ehdotukset.

Liikuntapalveluiden nykytilanteen tarkastelua

Kaupungin oma nykyinen palvelutuotanto

Alla on pelkistetysti kuvattuna Kajaanin kaupungin itse tuottamia liikuntapalveluita eri ikäryhmille. Kuvassa on ne palvelut, joita toteutetaan erityistoimenpiteinä kaupunkilaisten liikunnan edistämiseksi. Kuvassa eivät siten näy esimerkiksi koululaisten liikunnan- tai uinninopetus, jota toteutetaan osana lakisääteistä kouluopetusta tms.

Kuvassa ei myöskään ole näkyvissä kaikkia kokeiluluonteisesti toteutettuja palvelutoimintoja, kuten aikuisväestön Liikuntaluuri-neuvontapalvelua. Kuvassa näkyvät ryhmämäärät ja kustannusarviot ovat suuntaa-antavia, eivät eksakteja lukuja. Käytetyt tiedot on saatu Kajaanin kaupungin liikunnan tulosityksiköstä.

LAPSET & NUORET

Liikuntakerhot

(”Harrastamisen Suomen malli”-kerhotoiminta)

- **49** ryhmää / vko
- Matalan kynnyksen maksutonta liikuntatoimintaa
- Kohdistettu ala- ja yläkoululaisille
- Valikoimassa 15 eri (liikunta)lajia / liikuntamuotoa
- Kustannus vuodessa 32 600 € (2022)
- Valtionavustus toimintaan n. 160 000 € /v

Uimakoulut

- **28** ryhmää /vuosi
- Uimataidon opettelua ja kehittämistä
- Suunnattu 4–10 vuotiaille
- Kustannus vuodessa 11 800 € (2022)

TYÖIKÄISET

Ohjattu liikunta

- **10** vesijumpparyhmää / vko
- **1** ”Liikunta tutuksi” ryhmä / vko
- ”Puistoliikuntaviikko” (1 vko vaihtuvia treenejä)
- Kustannus vuodessa 10 000 € (2022)

Uintikurssit

- **2** ryhmää / vko
- Uimataito- ja uintitekniikkaryhmät
- Kustannus vuodessa 2 800 € (2022)

IKÄÄNTYNEET

Ohjattu liikunta

- **5** vertaisvesijumpparyhmää / vko ja 5 muuta ryhmää
- Kustannus vuodessa 3 200 € (2022)

+ 65 liikuntapassi

- Yli 65 v. suunnattu liikuntaetu
- 1 €:n alennus liikuntapaikkamaksuihin
- Kustannus vuodessa 27 200 € (2019)

Vertailukaupunkitarkastelua / Aikuisväestön liikuntapalvelut

Aikuisväestölle suunnattujen liikuntapalveluiden osalta vertailukaupunkitarkastelua tehtiin kolmesta näkökulmasta. Näiden ydintulokset on koottu alla olevaan taulukkoon. Vertailukaupungeista Oulu ja Kuopio jätettiin tarkastelun ulkopuolella johtuen selvästi Kajaania suuremmasta kaupunkikoosta, mikä oletettavasti vaikuttaa merkittävästi liikuntapalveluiden volyyymiin ja siten vertailtavuuteen.

Kaupungin itse tuottamien palveluiden laajuutta tarkasteltiin erityisesti erilaisten ohjattujen viikoittaisten liikuntaryhmien määrän kautta. Tarkastelun ajanjaksoksi valittiin tiedonkeruun ajankohta, eli syyskuu 2022. Kyseinen ajankohta edustaa myös kyseisten palveluiden tarkeintä sesonkia ja on siten varsin luonteva vertailuajankohta.

Aikuisväestön liikuntapalveluita tarkasteltiin lisäksi ns. seniorikorttien osalta. Tämä ikääntyvälle väestölle suunnattu erityispalvelu löytyi useimmista vertailukaupungeista ja sitä tarkasteltiin palvelun hinnan, ydinsisällön (=mikä hyöty käyttäjälle) sekä palvelun peittoprosentin (kuinka laajasti palvelu saavuttanut kohde-ryhmänsä) osalta.

Lisäksi vertailukaupungeista koottiin tiedot kaupungin liikuntatoimen omista henkilöresursseista, jotka suunnattu aikuisväestön liikuntapalveluiden tuottamiseen. Näiden osalta tarkastelu on koskenut kuluvaan vuoteen ja vertailulukuna on käytetty henkilötyövuosien määrää.

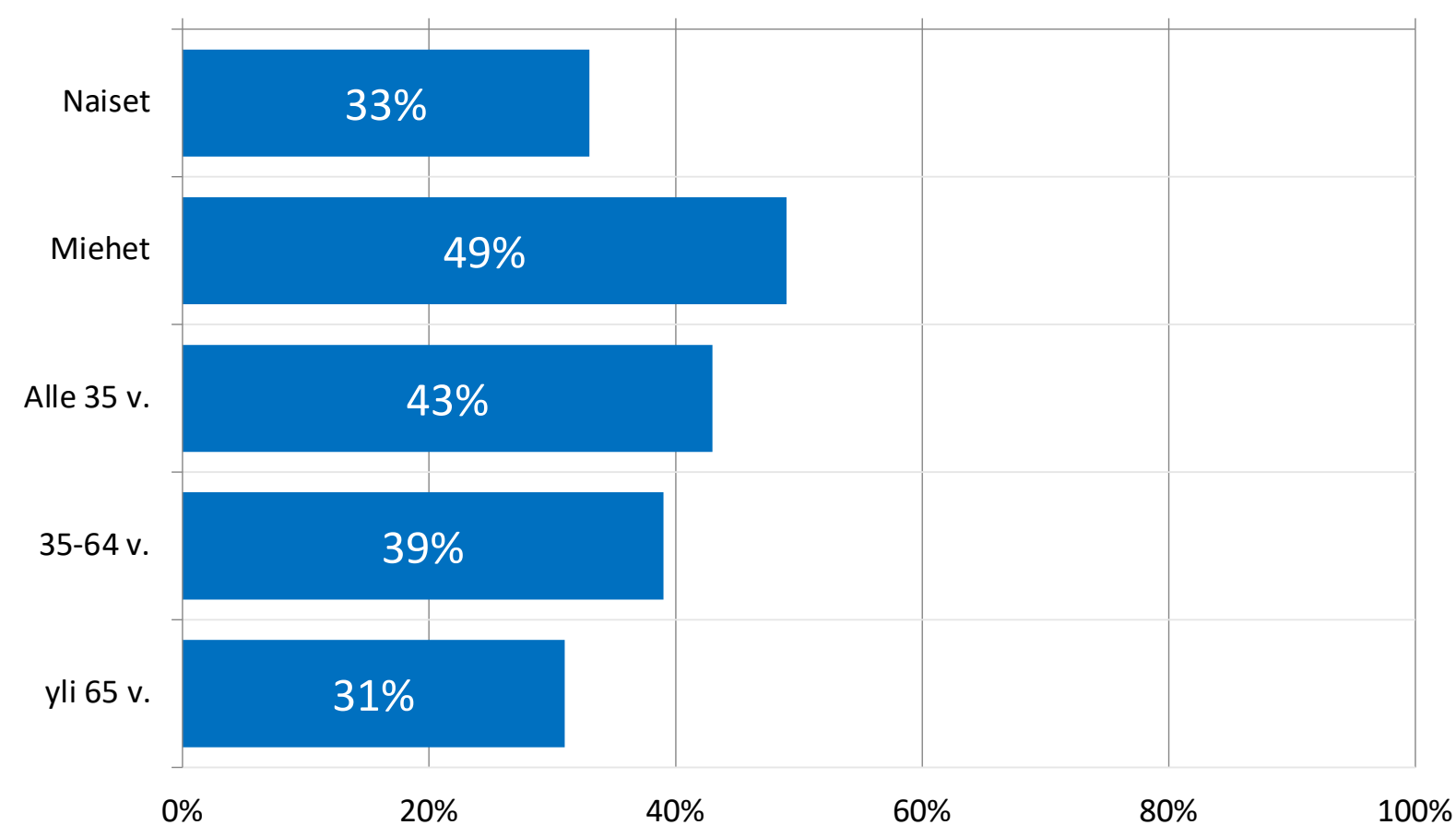
	KAJAANI 36.000 asukasta	HYVINKÄÄ 47.000 asukasta	IISALMI 22.000 asukasta	KUUSAMO 15.000 asukasta	NOKIA 33.000 asukasta	ROVANIEMI 62.000 asukasta
LIIKUNTARYHMIEN MÄÄRÄ syyskuu 2022 Liikuntatoimen omien ryhmien määrä/vko Ostopalveluryhmien määrä/vko	10 ryhmää / vko 9 ryhmää / vko	33 ryhmää / vko 7 ryhmää / vko	5 ryhmää/vko 39 ryhmää / vko	29 ryhmää/vko 5 ryhmää/vko	38 ryhmää /vko 4 ryhmää /vko	120 ryhmää/ viikko 10 ryhmää / viikko
SENIORIKORTTI PALVELUTUOTE Kortin hinta Palvelun ydinsisältö Käyttäjien määrä / v. Peittoprosentti: määrä suhteessa ko. ikäisten asukasluvuun	+ 65 vuotiaille Maksuton Liikuntapaikoissa 1€:n alennus n. 750 hlöä n. 9%	+ 65 vuotiaille 58 € /v Kuntosalit & uimahalli maksuttomia n. 500 hlöä n. 5%	+ 65 vuotiaille 80 € /v Ksalit, uimah. ja ohjatut tunnit maksuttomia n. 1000 hlöä n. 20%	+ 65 vuotiaille 32 € /v Kuntosalit ja ohjatut tunnit maksuttomia n. 650 hlöä n. 14%	Ei seniorikorttia	Ei seniorikorttia
HENKILÖRESURSSIT v. 2022 Aikuisväestön liikuntapalveluiden tuottamiseen kohdistetut liikuntatoimen henkilöresurssit (= htv)	0,6 htv	5–6 htv	1 htv	3 htv	7 htv	15 htv

Nostoja asukaskyselystä / Aikuisväestön liikunta-aktiivisuus

Osana selvitystä toteutettiin Kajaanin aikuisväestölle suunnattu asukaskysely. Kyselyssä kartoitettiin aikuisväestön näkemyksiä ja kehittämistoiveita kaupungin liikuntapalveluihin liittyen. Lisäksi kyselyssä kartoitettiin aikuisväestön liikunta-aktiivisuutta. Tältä osin asukaskysely palvelee myös kaupungin liikkumishjelman seurantaa. Seuraavilla sivuilla on joitakin nostoja selvityksen kannalta oleellisimmista kyselyn tuloksista. Laajempi yhteenveto kyselyn tuloksista löytyy www.kajaani.fi/liikkumishjelma -sivuilta.

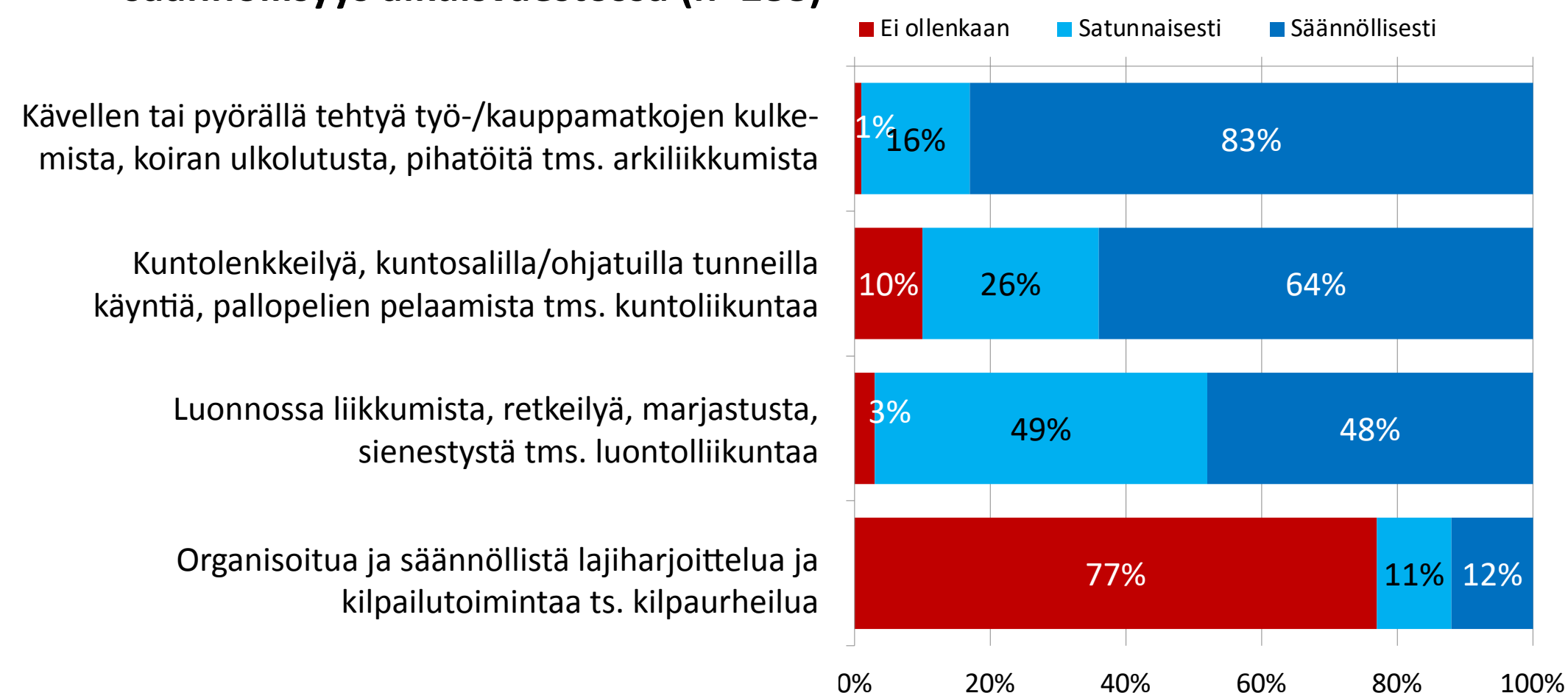
Kyselyyn vastasi määräaikaan mennessä 308 kajaanilaista. Vastaajista 64% oli naisia ja 36% miehiä. Alla olevassa kuviossa on esitetty asukaskyselyn tulokset, kuinka suuri osa vastaajista arvioi liikuntasuosituksen toteutuvan omalta osaltaan (huom. kysymyksen yhteydessä kerrottiin vastaajille aikuisväestön liikuntasuositukset).

%osuus vastaajista, jotka arvioivat liikkuvansa nykyisten liikuntasuositusten mukaisesti

Aikuisväestön liikunta-aktiivisuutta kartoitettiin asukaskyselyssä myös liikunta-tyyppien osalta. Alla olevaan kuvioon koottu tulokset sen osalta minkäläistä roolia arkiliikunta, kuntoliikunta, luontoliikunta sekä lajinomainen kilpaurheilu näyttelevät aikuisväestön liikunta-aktiivisuudessa. Asiaa tarkasteltiin selvityksessä myös taustamuuttujittain. Selkeimpiä havaittavissa olevia eroja olivat, että säännöllinen lajiharjoittelu ja kilpailutoiminta oli selvästi yleisempää miehillä kuin naisilla sekä nuoremmilla alle 35 v. ikäryhmässä kuin tätä vanhemmissa ikäryhmissä. Joskin näissäkin ryhmissä säännöllisesti harrastavien osuus jäi alle neljäsosaan vastaajista.

Erilaisten liikunta-aktiivisuuden muotojen yleisyys ja säännöllisyys aikuisväestössä (n=288)

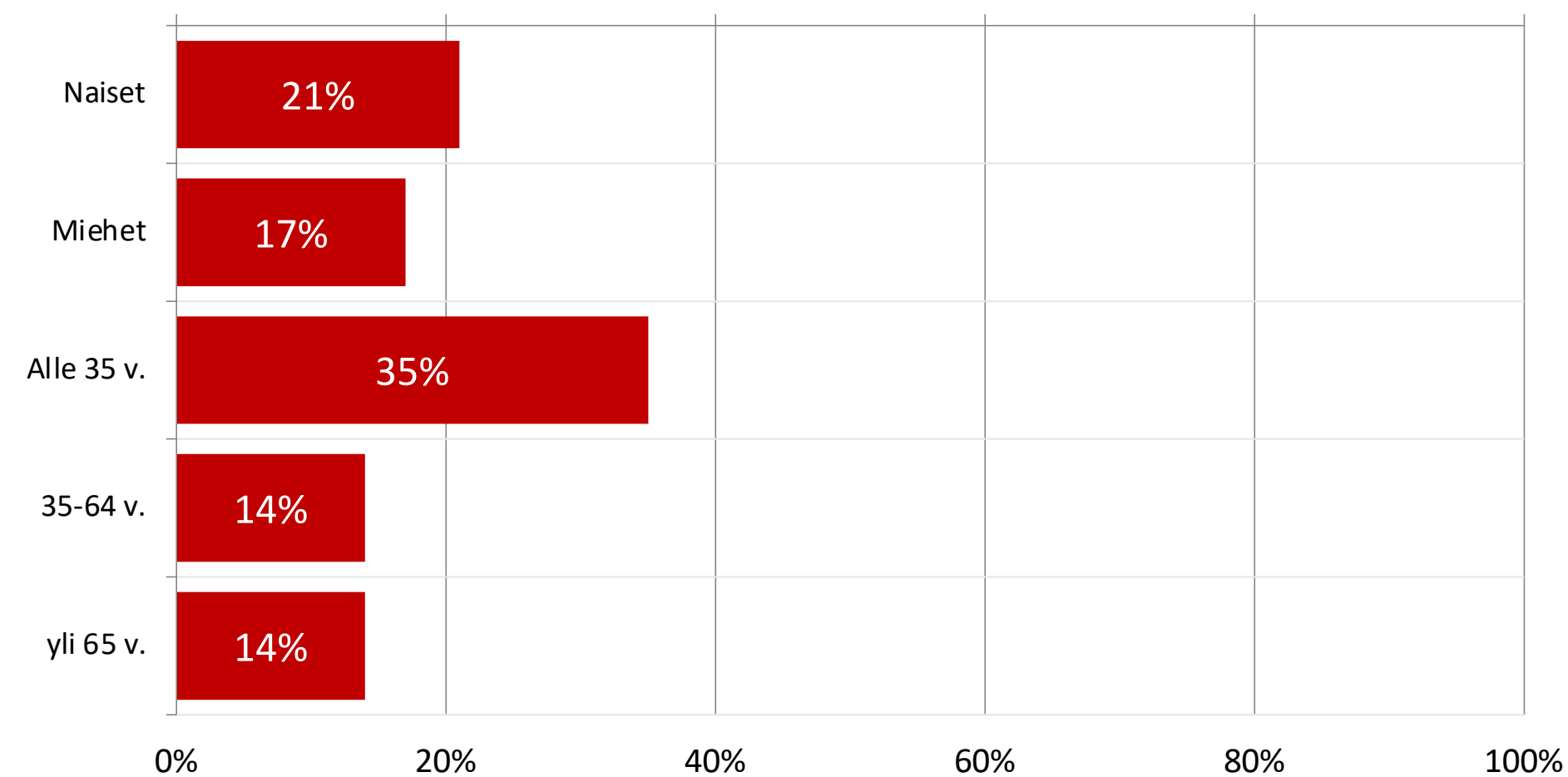

Nostoja asukaskyselystä / Liikunnan harrastamisen esteet

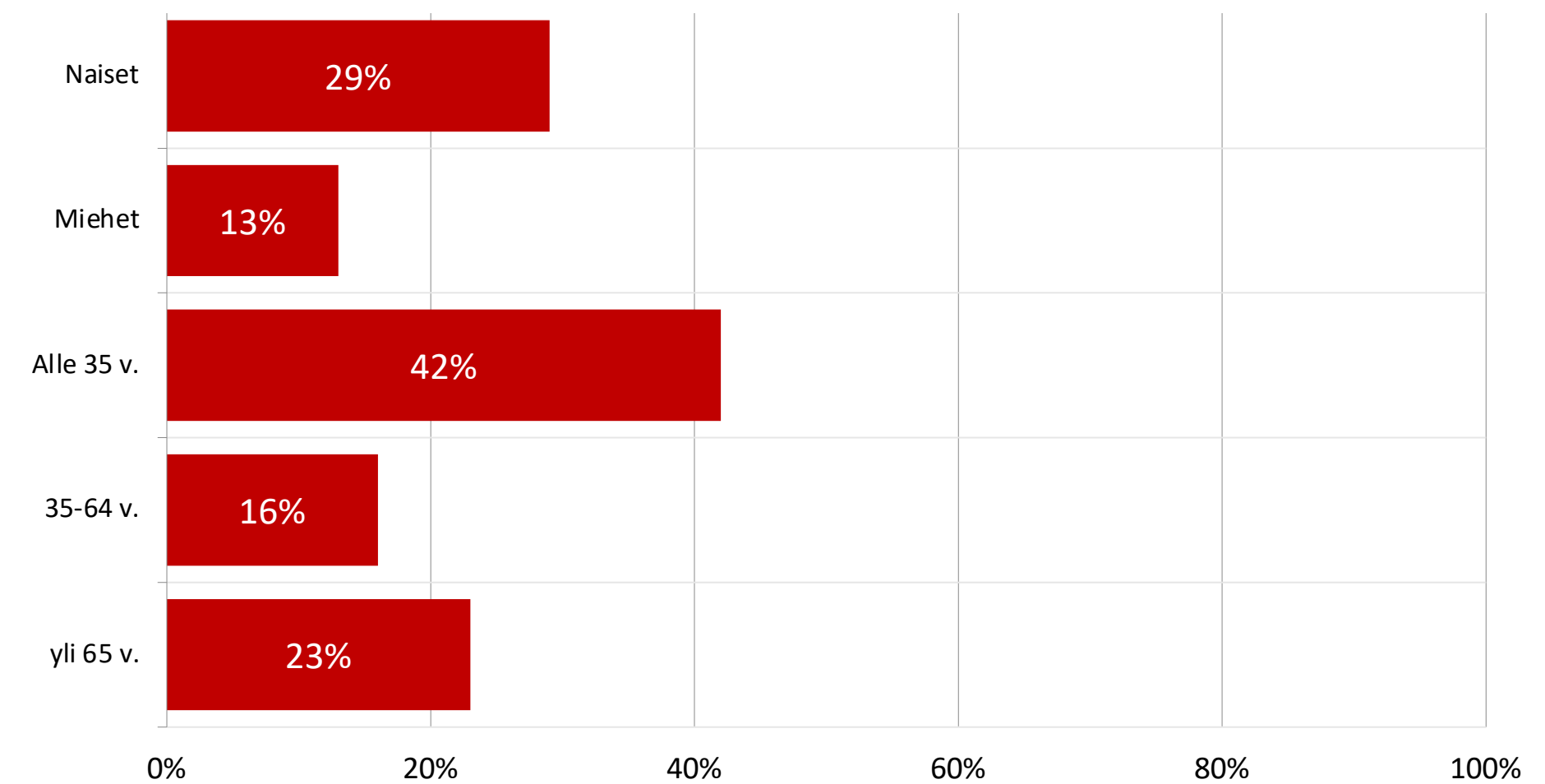
Asukaskyselyssä kartoitettiin liikunta-aktiivisuuden määrän ja sisällön lisäksi myös liikunnan harrastamiseen liittyviä esteitä. Kysymys oli kohdistettu niille vastaajille, jotka arvioivat, että eivät liiku suositusten mukaisesti. Aiheeseen liittyvä kysymys oli monivalintakysymys, jossa vastaa sai valita useampia mahdollisia syitä / esteitä. Kyselyn perusteella selvästi yleisin liikunnan harrastamisen este oli ”ajanpuute”, jonka nosti esteeksi omalle liikunnan harrastamiselle noin puolet vastaajista. Toiseksi yleisin syy liian vähälle liikumiselle oli kyselyn perusteella ”oman motivaation puute”, jonka nosti syyksi lähes 30% vastaajista.

Tehtävän selvityksen kannalta erityisen oleellisia kysymyksiä olivat, koettiin-ko ”sopivien liikuntapalveluiden puute” tai ”taloudelliset syyt” missä määrin esteeksi omalle liikunnan harrastamiselle. Nämä ovat osa-alueita, joihin kaupungilla on omilla toimenpiteillään mahdollista muita osa-alueita suora- viivaisemmin vaikuttaa. Tähän liittyvät kyselyn tulokset on esitetty alla taustamuuttujittain tarkasteltuna.

%osuus vastaajista, jotka arvioivat SOPIVIEN LIKUNTAPALVELUIDEN PUUTTEEN olevan este omalle liikunnan harrastamiselle (n=163)

%osuus vastaajista, jotka arvioivat TALOUDELLISTEN SYIDEN olevan este omalle liikunnan harrastamiselle (n=163)

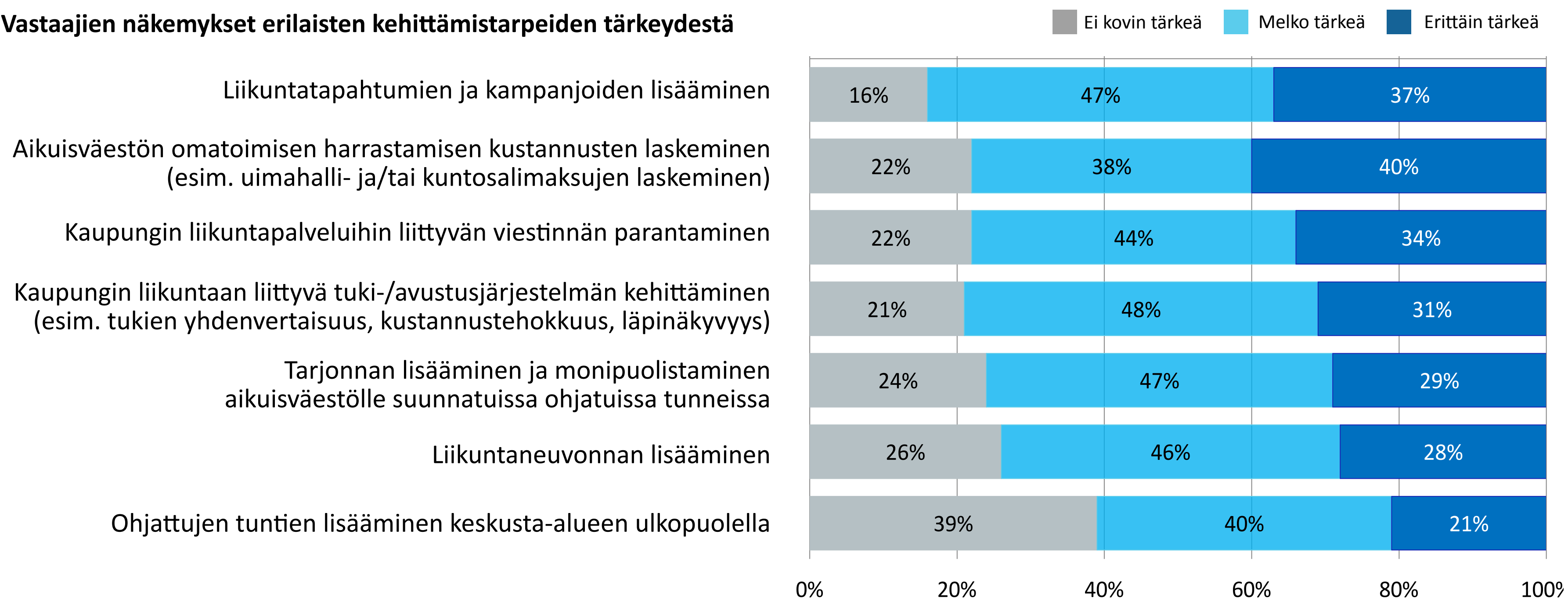

Nostoja asukaskyselystä / Kaupungin palveluiden kehittäminen

Asukaskyselyn ydinkysymyksiä oli kartoittaa aikuisväestön näkökulmasta mahdollisia liikuntapalveluiden kehittämistarpeita ja -toiveita. Tätä tarkasteltiin luokiteltujen kysymysten sekä yhden avoimen kysymyksen kautta. Luokitellun kysymyksen päätulokset on esitelty alla olevassa kuvassa. Avoimen kysymyksen vastauksista on esimerkinomaisia poimintoja nostettu selvitysraportin viimeiselle sivulle.

Taustamuuttujittain kehittämistarpeita tarkasteltaessa huomionarvoisia eroja olivat mm. se, että erityisesti ikääntyneet pitivät liikuntakampanjoiden lisäämistä sekä harrastamiskustannusten laskemista erittäin tärkeinä toimenpiteinä (yli 50% vastaajista). Samat kehittämistarpeet korostuivat myös nuorten aikuisten (alle 35 v.) joukossa.

Vastaajien näkemykset erilaisten kehittämistarpeiden tärkeydestä

Liikuntaan liittyvän tukipolitiikan nykytilanteen tarkastelua

Kunnallisen tukipolitiikan nykyhaasteet

Tässä selvityksessä kunnallisella tukipolitiikalla tarkoitetaan kaikkia niitä tapoja, joilla kunnat ja kaupungit erilaisilla taloudellisen tuen mekanismeilla tukevat paikallista yhdistysten liikunta- ja urheilutoimintaa sekä myös kuntalaistensa omatoimista liikunta-aktiivisuutta.

Ennen tukipolitiikkaan liittyviin selvityksen pääteemoihin paneutumista on hyvä hahmottaa kunnallisen tukipolitiikan yleisesti liittyviä nykyhaasteita, jotka on selvityksen tekijätahon toimesta tiivistetty alla olevaan kuvan muotoon. Kuvan jäsentely ja sisällöt pohjaavat tekijätahon aihepiiriin liittyvään yleiseen asiantuntemukseen, ei Kajaanin selvitykseen liittyviin aineistoihin.

Esimerkkejä isojen liikuntapaikkojen nykyisestä hinnoittelusta seuratoimijoille

Alla olevaan taulukkoon on koottu Kajaanin isoimpien liikuntapaikkojen nykyinen seuratoiminnan tilahinnoittelu. Taulukossa on näkyvissä liikuntapaikoittain yli 18 -vuotiaiden seuratoiminnasta perittävät tuntihinnat arki-iltojen harjoittelutoiminnassa sekä myös alle 18 -vuotiaiden seuratoiminnan maksuttomuus. Tuntihintojen lisäksi taulukon 2. sarakkeeseen on koottu arvio kunkin liikuntapaikan subventoimattomasta tuntihinnasta.

Subventoimaton tuntihinta tarkoittaa arviota siitä hinnasta mitä harjoitustunnista pitäisi laskuttaa, jotta tuntihinnoittelu mahdollistaisi kyseisen liikuntapaikan menojen kattamisen nykyisillä liikuntapaikan käyttömäärillä. Arviot ovat Kajaanin kaupungin liikunnan tulosityksikön tuottamia. Subventoimattoman tuntihinnan perusteella on taulukkoon on laskettu subventioprosentit, eli kuinka suuren osan kunkin liikuntapaikan arvioiduista todellisista kuluista jää kaupungin katettavaksi.

LIIKUNTAPAIKKA	Arvio subventoimattomasta tuntihinnasta (= laskennallinen tuntihinta, joka tulisi saada, jotta kaupungin kulut katetaan)	Hinnoittelu v. 2022 / tuntihinta yli 18 v. seuratoiminta	Subventio% / yli 18 v. seuratoiminta	Hinnoittelu v. 2022 / Lasten ja nuorten (< 18 v.) seuratoiminta	Subventio% / Lasten ja nuorten (< 18 v.) seuratoiminta
Jäähalli/ Kaukalo	270€	60€	78%	maksuton	100%
Kajaanihalli iso salibandykenttä	65€	34,80€	46%	maksuton	100%
Uimahalli 2 x 25 m rata	40€	17€	79%	maksuton	100%
Liikuntapuisto iso tekonurmi- kenttä	55€	13€	74%	maksuton	100%
Liikuntapuisto pesäpallokenttä	127€	13€	90%	maksuton	100%

Vertailukaupunkitarkastelua / Tukipolitiikka

Kaupunkien tukipolitiikan osalta vertailukaupunkitarkastelua tehtiin kolmesta näkökulmasta, joiden tulokset on koottu alla olevaan taulukkoon. Seura-avustusten osalta vertailutiedoksi kerättiin kaupunkien suoraan seuroille myöntämien avustusten kokonaissumma. Lukujen vertailukelpoisuuden parantamiseksi tämä summa suhteutettiin lisäksi kaupungin asukaslukuun.

Alle 18 -vuotiaiden seuratoiminnan tilamaksujen osalta vertailutietona kerättiin tieto siitä ovatko kaikki kaupungin liikuntatilat lapsille ja nuorille maksuttomia tai osa niistä maksullisia tai kaikki niistä maksullisia. Lisäksi selvitettiin tuetaanko kaupungissa alle 18 -vuotiaiden seuratoimintaa tilakulujen osalta, mikäli toiminta tapahtuu yksityisissä tiloissa.

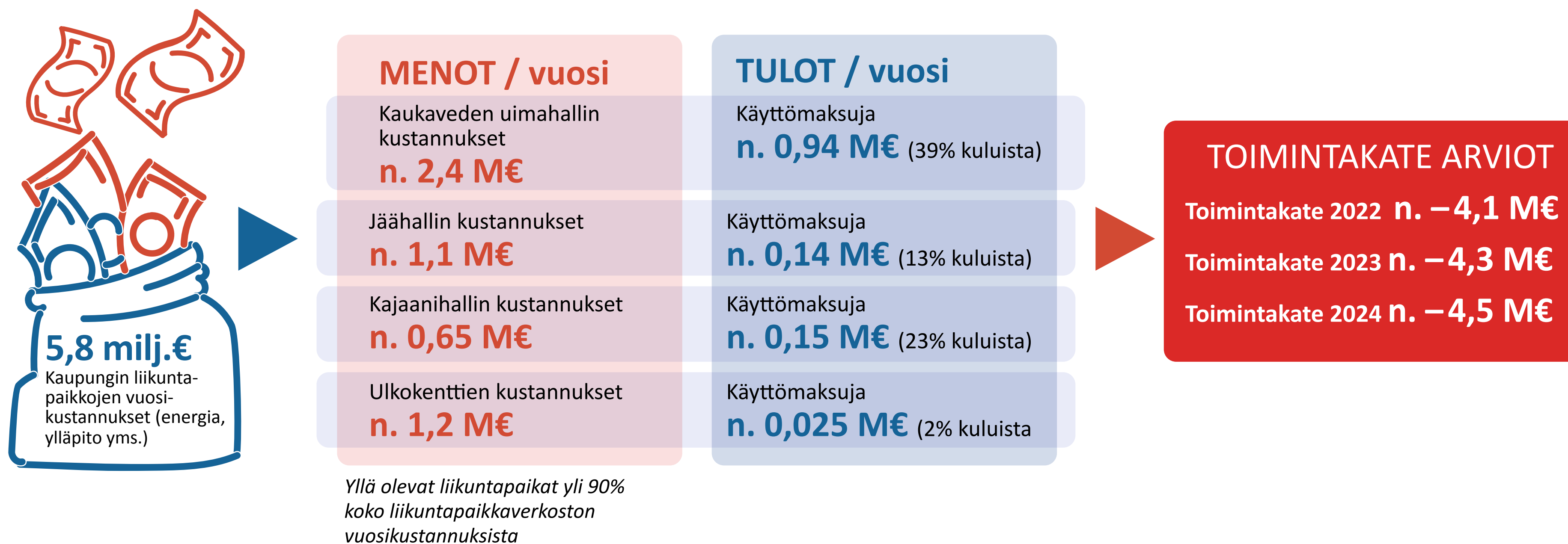
Lisäksi kaupunkien tukipolitiikkaa tarkasteltiin selvityksessä muutamien aikuisväestön tilahinnoittelun esimerkkitapausten kautta. Aikuisten seuratoiminnan tilahinnoittelun esimerkkitapaussiksi otettiin jääkiekko- ja salibandykaukalojen sekä jalkapallon ulkotekonurmikentän tuntihinnat arki-iltoina. Kyseiset lajit valittiin tarkasteluun, koska ne ovat yleisesti varsin suosittuja myös aikuis-harrastajien keskuudessa. Omatoimisen harrastamisen osalta esimerkkitapaussiksi valittiin 10 kerran uimahallilipun hinta sekä kaupungin kuntosalien vuosikortin hinta. Mikäli vertailukaupungilla ei ollut käytössä kuntasaleissa vuosikorttia, vuositasoinen vertailuluku laskettiin kuukausikortin hinnan perusteella.

	KAJAANI 36.000 asukasta	HYVINKÄÄ 47.000 asukasta	IISALMI 22.000 asukasta	KUUSAMO 15.000 asukasta	NOKIA 33.000 asukasta	ROVANIEMI 62.000 asukasta	KUOPIO 121.000 asukasta	OULU 210.000 asukasta
SUORAT SEURA-AVUSTUKSET v. 2022 • Suorien seura-avustusten kokonaissumma • Suhdeluku: €/asukas (=tuen määrä suhteessa asukaslukuun)	90 000€ 2,5€	60 000€ 1,3€	100 000€ 4,7€	45 405€ 3,0€	124 000€ (2019) 3,6€	180 000€ 2,9€	330 000€ 2,7€	523 000€ 2,5€
ALLE 18v SEURATOIMINNAN TILAMAKSUT • Tarkastelu: Kaikki kaupungin tilat maksuttomia/ Osa kaupungin tiloista maksullisia / Kaikki tilat maksullisia • Tuetaanko yksityisissä liikuntatiloissa tapahtuvaa alle 18v. seuratoimintaa: Kyllä / ei	Kaikki tilat maksuttomia Kyllä. Max 20€/ harrastaja tilatuki	Kaikki tilat maksullisia Ei	Osa kaupungin tiloista maksullisia Ei	Osa kaupungin tiloista maksullisia Ei	Kaikki tilat maksullisia Ei	Osa kaupungin tiloista maksullisia Kyllä. Osittainen tuki käytössä	Osa kaupungin tiloista maksullisia Kyllä. Jääturheilun tuki käytössä.	Kaikki kaupungin tilat maksuttomia Kyllä. 20% tukiprosentti
AIKUISVÄESTÖN TILAHINNOITTELU SEURAVUOROJEN TUNTIHINNAT /ARKI-ILTA • Jääkiekkokaukalo (sisähallissa) • Salibandykaukalo (sisähallissa, täysimittainen) • Tekonurmikenttä (ulkokenttä)	60€ 34,80€ 13€	85€ 36€ 22,90€	42€ 30€ 24€	57€ 28€ 21,85€	132€ 35€ 10€	77€ 22€ 40€	165,50€ 47€ 40€	80€ 30€ 20€
OMATOIMINEN HARRASTAMINEN • 10 kerran uimahallilipun hinta • Kuntosali vuosikortin hinta kaupungin saleihin	61€ 548€	52€ 417€	60€ 605€ (11x kk kortti)	46€ 196€ (sis. uinnin)	50€ 50€	70€ 40€	57€ 135€	45€ 490€ (11 x kk kortti)

Liikuntatiloja koskevan tukipolitiikan haasteita / Talousnäkökulma

Alla olevaan kuvioon on pyritty pelkistämään kaupungin liikuntapaikkaverkoston ylläpitoon liittyvää taloushaastetta. Kuviossa näkyvät luvut on saatu Kajaanin kaupungin liikunnan tulosityksiköstä. Luvut on laskettu pääosin vuoden 2021 tietojen perusteella ja ne ovat luonteeltaan karkeistuksia. Kuvion vasempaan reunaan on koottu tiedot kaupungin liikuntapaikkaverkoston vuositasoisista kokonaiskustannuksista sekä yksilöidyimmän keskeisten liikuntapaikkojen osalta. Lisäksi kuvioon on koottu keskeisten liikuntapaikkojen osalta myös vuosittaiset tulot, jotka saadaan seurojen sekä kaupunkilaisten maksamista liikuntapaikkamaksuista.

Kuvion vasempaan reunaan on koottu koko liikuntapaikkaverkoston ylläpitoon liittyvä toimintakate. Toimintakate on miinusmerkkinen, koska liikuntapaikoista saatavat tuotot eivät Kajaanissa vastaa liikuntapaikkojen ylläpidon kuluja (huom. eivät vastaa muissakaan kaupungeissa, joten siltä osin tilanne ”normaali”). Kuluvan vuoden toimintakatteen lisäksi kuviossa on arvioitu vuoden 2023 toimintakatetta. Vuoden 2023 toimintakatteen arviointi on tehty oletuksella, että kaupungin liikuntapaikkojen käyttömaksuihin ei tehdä korotuksia nykytasosta, mutta laskelmassa huomioitu kuitenkin energian hinnan ja ylläpitokustannusten nousu, jotka kasvattavat kaupungin menoja.

Liikuntatiloja koskevan tukipolitiikan haasteita / Yhdenvertaisuusnäkökulma

Yksi merkittävä tukipolitiikan toteutusmalliin kytkeytyvä haaste on yhdenvertaisuuskysymykset. Alla olevassa kuviossa on nostettu esiin kaksi konkreettista, taloudelliseen tukeen liittyvää esimerkkiä yhdenvertaisuushaasteista, joita Kajaanin nykyinen tukipolitiikka tuottaa. Esimerkeissä on keskitytty lasten ja nuorten harrastamiseen liittyviin yhdenvertaisuuskysymyksiin, koska alle 18 -vuotiaiden harrastamisen tukeminen on Kajaanin kaupungin tukipolitiikan ytimessä.

Erilaisten harrastajaryhmien välistä yhdenvertaisuushaastetta kuvastaa yhdestä näkökulmasta kuvion vasemmassa reunassa oleva vertailu. Kyseisessä vertailuasetelmassa on kuvattuna mahdollista tilannetta mikä syntyy 15–17 v. nuoren osalta sen suhteen harrastaako hän haluamaansa liikuntaa omatoimisesti vai seura- toiminnassa.

Toinen pelkistetty esimerkki yhdenvertaisuushaasteista liittyy lajien väliseen yhdenvertaisuuteen lasten ja nuorten seuraharrastamisessa. Vertailuasetelmassa on verrattu kaupungin harrastajakohtaista taloudellista tukea lajeille, jotka tapahtuvat kaupungin tiloissa verrattuna lajeihin, joissa toiminta tapahtuu seuran omissa tai yksityisissä tiloissa. *(Huom. kaupungin tiloissa tapahtuvan harrastajakohtaisen "tilatuen" laskennassa on kaupungin kustannusten arvioinnin pohjatielona käytetty aikuisryhmien tilamaksuja. Mikäli laskentaperusteena olisi käytetty kaupungin todellisia liikuntapaikkakohtaisia kuluja olisi harrastajakohtainen tilatuki luonnollisesti vieläkin suurempi.)*

Esimerkki harrastajien välisen yhdenvertaisuuden haasteista

Omatoimisesti aktiivisesti kuntosalilla käyntiä tai uintia harrastava nuori (15–18v)

Maksu kaupungin tilojen käytöstä = uimahalli ja kuntosali **400€ / v**

Seuratoiminnassa aktiivisesti urheilua harrastava nuori (15–18v)

Maksu kaupungin tilojen käytöstä = oman lajin tilat **0€ / v**

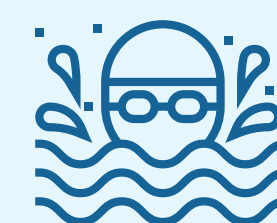
Esimerkki lajien välisen yhdenvertaisuuden haasteista

Kaupungin taloudellinen tuki omissa/ yksityisissä tiloissa toimiville lajiseuroille – esim. tennis, padel, jujutsu, golf, tanssi ja ratsastus

Kaupungin harrastajakohtainen **tilatuki** alle 18 v. harrastajalle max. **20€ / v**

Kaupungin taloudellinen tuki kaupungin tiloissa toimiville lajiseuroille – esim. jäälajit, palloilulajit, uinti yms.

Kaupungin harrastajakohtainen **tilatuki** alle 18 v. harrastajalle **25–500€ / v** (ka. n. 100€ / v)

Yleisiä havaintoja lasten ja nuorten seuraharrastamisen kustannuksista

Suomalaisten lasten ja nuorten seuraharrastamisen kustannukset ovat olleet viime vuosina varsin laajasti keskusteltu aihe. Pääasiallisesti keskustelu on liittynyt yleisesti kustannusten kasvuun sekä fokusoidummin joidenkin lajien erityisen kalliisiin vuosikustannuksiin tavoitteellisessa lajiharrastamisessa. Vähemmälle huomiolle keskusteluissa ovat useimmiten jääneet kustannusten nousun syyt.

Alla olevaan kuvioon on pelkistetty mistä erilaisista kulueristä lasten ja nuorten harrastamiskustannukset syntyvät ja mitkä tekijät erityisesti vaikuttavat kyseisten kuluerien suuruuteen. Lisäksi kuvioon on esimerkinomaisesti nostettu arvioita joidenkin suosittujen lajien vuosittaisista kokonaiskustannuksista 15-vuotiailla nuorilla, mikäli harrastaminen on kilpailullista ja intensiivistä. Kyseiset arviot ovat vuodelta 2016, joten niihin on syytä suhtautua vain suuntaa-antavina.

KULUJA

Varustekustannukset

mm. harjoitus- ja kilpailuvarusteet, peliasut

Olosuhdekustannukset

mm. liikuntapaikkamaksut, tilavuokrat

Seuramaksut

mm. jäsenmaksut, toimintamaksut

Lajiliittomaksut

mm. sarjamaksut, lisenssit

Kilpailukulut

mm. turnausmaksut, erotuomaripalkkiot

Matkakulut

mm. harjoitus- ja kilpailumatkat, majoitukset

Vakuutukset

Lajikohtaiset tai vapaa-ajan vakuutukset

KULUJEN SUURUUTEEN VAIKUTTAVAT MM.

Urheilulaji

vaikuttaa lähes kaikkiin kuluihin

Harrastamisen intensiteetti

vaikuttaa lähes kaikkiin kuluihin
kulut kasvavat intensiteetin myötä

Harrastajan ikä

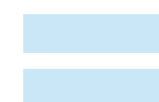
vaikuttaa esim. varustekustannuksiin

Asuinpaikkakunta

vaikuttaa esim. matkakuluihin

(Kuntien ja valtion tukipolitiikka)

vaikuttaa välillisesti joihinkin kuluihin

ARVIOITA JOIDENKIN LAJIEN VUOSIKUSTANNUKSISTA* (v. 2016)

Ratsastus 10 000€ / v.

Taitoluistelu 5 000€ / v.

Jääkiekko 3 000€ / v.

Uinti 2 700€ / v.

Jalkapallo 1 800€ / v.

Hiihto 1 800€ / v.

Koripallo 1 300€ / v.

* Arvio intensiivisesti ja kilpailullisesti harrastavan 15 v. nuoren keskiarvoisista kokonaiskuluista.
(Lähde: Yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa – painopisteenä harrastamisen hinta, 2016/OKM.)

Laskennallisia esimerkkejä lasten ja nuorten seuravuorojen maksullisuudesta

Alla olevaan taulukoon on koottu esimerkinomaisia laskennallisia arvioita siitä, minkälaisia yksilötason kustannuksia aiheutuisi siitä, että lasten ja nuortenkin seuravuoroista perittäisiin tilamaksuja. Laskentaperusteena alla olevassa esimerkkilaskelmassa on, että lasten ja nuorten maksut olisivat noin kolmasosa siitä, mitä kyseisissä liikuntapaikoissa peritään tällä hetkellä 18 vuotta täyttäneiden seuratoiminnassa. Tärkeätä on huomioida, että 18 vuotta täyttäneidenkin harrastajien tilamaksut ovat jo vahvasti subventoituja.

Yksilötason kustannuksia on laskelmassa tarkasteltu yksittäisen harjoituskerran ja yhden kuukauden kokonaiskustannuksina. Kuukausittaisten kustannusten tarkasteluita on tehty 3, 6 ja 9 viikkotunnin harjoitusmäärillä. Taulukon luvut ovat monelta osin karkeistuksia, joiden tarkoituksena on antaa jonkinlaisia arvioita maksullisuuden merkityksestä yksittäisen alle 18 -vuotiaan seuraharrastajan kustannuksiin tietyissä liikuntapaikkatyypeissä. Kaupungin tulojen kannalta esimerkkilaskelmassa käytetty vuorohinnoittelu (= n. 1/3 aikuisten hinnasta) tarkoittaisi n. 100 000€:n laskennallista lisätuloa vuodessa.

LIIKUNTAPAikka	Vuorohinta esimerkki / 1 tunti n. 1/3 aikuisten hinnasta	Harrastajien määrä kentällä yhdessä harjoituksessa	Harrastajakohtainen tilamaksu / krt	Harrastajakohtaiset kokonaiskulut / kk 3 harjoitustuntia / vko	Harrastajakohtaiset kokonaiskulut / kk 6 harjoitustuntia / vko	Harrastajakohtaiset kokonaiskulut / kk 9 harjoitustuntia / vko
Jäähalli / kaukalo	20€	20	1€	n. 12€	n. 24€	n. 36€
Sisähalli / Iso kenttä	11,60€	20	0,6€	n. 7€	n. 14€	n. 21€
Teknurmi iso kenttä	4,4€	20	0,2€	n. 2€	n. 4€	n. 6€
Voimistelutila	5,7€	10	0,6€	n. 7€	n. 14€	n. 21€
Uimahalli / 2 x 25 m rata	13,50€	10	1,5€	n. 18€	n. 36€	n. 54€

Seuroilta saatuja saatteita kaupungin tukipolitiikkaan

Osana selvitystyötä toteutettiin 26.10.2022 kaikille seuroille suunnattu keskustelutilaisuus Kajaanin kaupungin liikuntatiloja koskevasta tukipolitiikasta. Tilaisuuteen osallistui lähes 40 osallistujaa 16:sta seurasta. Keskustelutilaisuuteen ilmoittautuneille seuraedustajille lähetettiin myös lyhyt ennakkokysely. Ennakkokyselyssä vastaaja sai mm. ottaa kantaa siihen mikä olisi hänestä paras periaatteellinen ratkaisumalli kaupungin tilamaksuihin aikuisten sekä lasten ja nuoret seuratoiminnassa. Ennakkokyselyyn vastasi 17 seuraedustajaa. Kysymykseen saadut vastaukset on esitetty alla. Keskustelutilaisuuden aikana seuroilta kerättiin yleisesti näkemyksiä kaupungin tukipolitiikan haasteisiin liittyen. Ydinasiat keskustelutilaisuuden pääviesteistä on tiivistetty oheen.

SEUROJEN PÄÄVIESTEJÄ 26.10. KESKUSTELUTILAISUUDESTA

- Alle 18 v. seuratoiminnassa kaupungin tilat tulisi olla jatkossakin maksuttomia.
- Mikäli lasten ja nuorten osaltakin tilat tulisivat maksullisiksi, on suuri riski, että seuratoiminnasta jää pois harrastajia – erityisesti vähävaraisemmista lapsiperheistä.
- Mahdolliselle tilamaksujen korotuksille ajankohta on erittäin huono – seuratoiminta on muutenkin heikossa tilassa koronan jäljiltä.
- Seuratoiminnalla on suuri arvo paikallisena hyvinvoinnin edistäjänä sekä yleisenä kaupungin vetovoimatekijänä. Mahdollisia tilamaksujen uudistamistarpeita tulisi tarkastella myös nämä näkökulmat huomioiden.

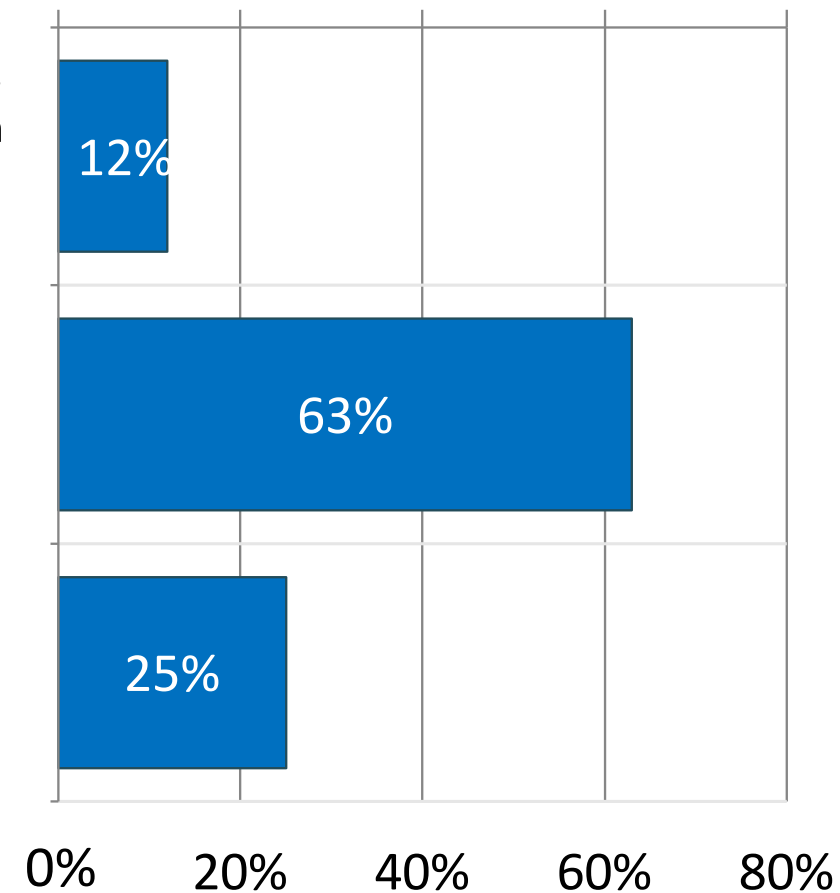
Kysymys: Mikä olisi mielestäsi paras periaatteellinen lähestymistapa määrittää tulevaisuudessa taksoja/ tilamaksuja kaupungin kustannuksin ylläpidetyissä liikuntapaikoissa?

Tulokset / AIKUISTEN TILAMAKSUT

AIHEUTTAMISPERIAATE eli aikuisten seuratoiminnan taksojen tulisi olla täysin subventoimattomia (= tuntihinnan tulisi vastata kyseisen liikuntapaikan ylläpidon laskennallista tuntikustannusta)

SUhteellisesti tasaava periaate eli aikuisten seuratoiminnan taksojen tulisi olla prosentuaalisesti saman suuruiseksi subventoituja kaikissa liikuntapaikoissa (= esim. tuntihinnat aikuisilla 50% kyseisen liikuntapaikan subventoimattomasta tuntihinnasta. Huom. em. kyseinen %luku vain esimerkki!)

TÄYSIN TASAAVA PERIAATE eli aikuisten seuratoiminnan taksojen tulisi olla euomääräisesti saman suuruisia liikuntapaikasta ja sen kuluista riippumatta (= aikuisten tuntihinta on xx€ / t liikuntapaikasta riippumatta)

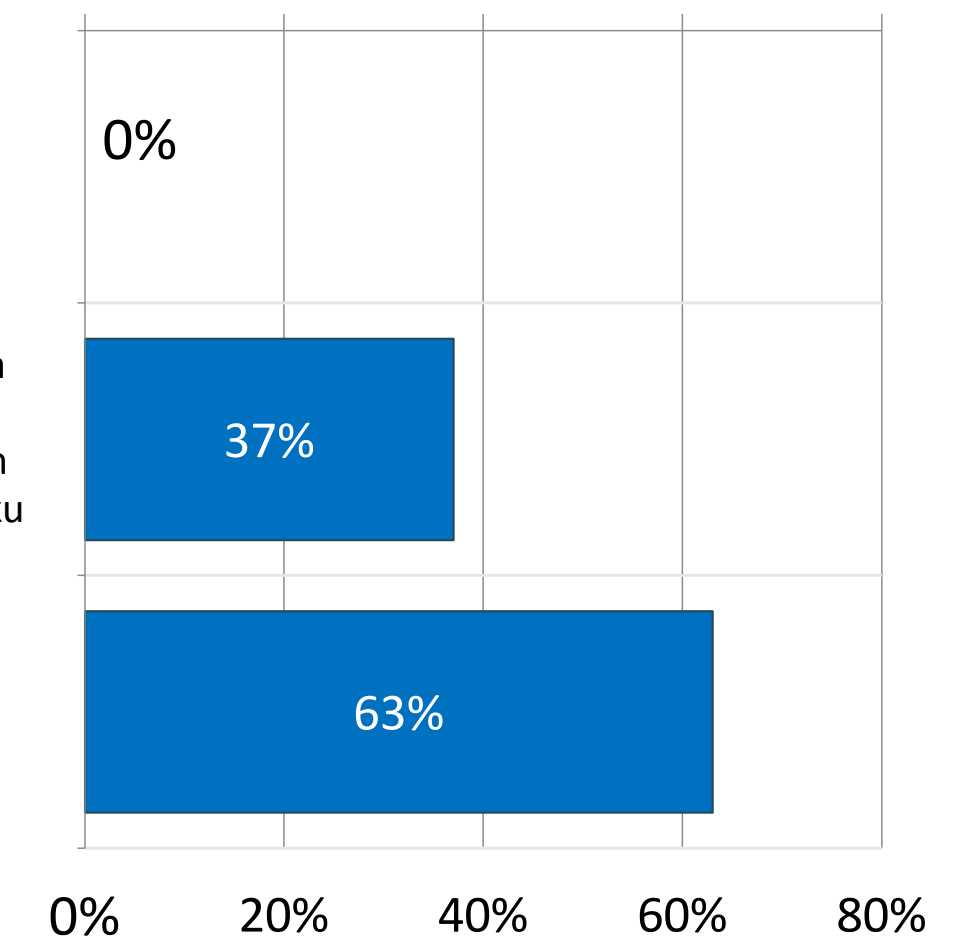

Tulokset / ALLE 18 V. TILAMAKSUT

AIHEUTTAMISPERIAATE eli lasten seuratoiminnan taksojen tulisi olla täysin subventoimattomia (= tuntihinnan tulisi vastata kyseisen liikuntapaikan ylläpidon laskennallista tuntikustannusta)

SUhteellisesti tasaava periaate eli lasten seuratoiminnan taksojen tulisi olla prosentuaalisesti saman suuruiseksi subventoituja kaikissa liikuntapaikoissa (esim. tuntihinnat lapsilla 20% kyseisen liikuntapaikan subventoimattomasta tuntihinnasta. Huom. em. %luku vain esimerkki!)

TÄYSIN TASAAVA PERIAATE eli lasten seuratoiminnan taksojen tulisi olla saman suuruisia liikuntapaikasta ja sen kuluista riippumatta (= esim. lasten tuntihinta on xx€ / t liikuntapaikasta riippumatta TAI lasten seuratoiminnassa kaikki liikuntatilat ovat täysin maksuttomia (=nykyinen käytäntö))

Johtopäätökset

Pääviestejä ja huomioita selvityksestä

Pääosa havainnoista kumpuaa suoraviivaisemmin selvityksen aineistoista. Osa huomioista on johtopäätöksiä, jotka nousevat prosessin erilaisista keskusteluista sekä myös selvityksen tekijöiden yleisistä havainnoista koskien kunnallisten liikuntapalveluiden nykytilannetta ja -haasteita.

1. Kajaanilla ansiokas strateginen ote liikuntapalveluiden kehittämiseen

Vuonna 2021 Kajaanin kaupunki tuotti liikkumishjelman ohjaamaan kaupunkitasoisesti omia liikkumisen edistämisen toimenpiteitään. Erityisesti ohjelmalla haluttiin tarttua liian vähän liikkuvien yhteiskunnallisen problematiikkaan, joka koskettaa myös Kajaania – pääosa kaupungin väestöstä liikkuu oman terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta liian vähän. ”#LiikuKajaanissa” -liikkumishjelma pitää sisällään lähes 30 erilaista toimenpidekokonaisuutta, joilla kaupungin liikunnan edistämistyötä voidaan vahvistaa ja tehostaa.

Vahvana lähtökohtana kaupungin kunnianhimoisessa liikkumishjelmassa on ollut myös ajatus, että kaupungin olemassa olevia toimintatapoja ja käytäntöjä tulee rohkeasti pyrkiä uudistamaan mikäli ne eivät parhaalla mahdollisella tavalla tue liikkumishjelman tavoitteita ja toimenpiteitä. Lähtökohtaa voidaan pitää kunnioitettavana - ohjelma on Kajaanissa haluttu nähdä aidosti toimintaa ohjaavana strategisena asiakirjana eikä päälle liimattuna viestinnällisenä julistuksena. Näin ei aina ole kaikissa Suomen kunnissa, joissa liikunnan ja liikkumisen ohjelmia on laadittu.

2. Kaupunkivertailut kiinnostavia, mutta eivät anna vastauksia arvovalintoihin

Selvityksen yksi metodinen lähestymistapa oli koota vertailevaa tietoa muiden kaupunkien aikuisväestön liikuntapalveluihin sekä kaupungin liikunnan ja urheilun tukipolitiikkaan liittyen.

Tällaiseen vertailutiedon keräämiseen liittyy merkittäviä haasteita, jotka on hyvä tunnistaa. Erityisesti vaikeuksia tuottaa luotettavien, selkeiden ja vertailukelpoisten tunnuslukujen tuottaminen em. tyyppisistä varsin kompleksisista asiakokonaisuuksista, joiden taustalla on eri kokoisia (mm. kuntakoko) ja hieman eri toimintalogiikoilla toimivia palveluiden tuottamisen ja seurannan järjestelmiä. Ja luonnollisesti haastetta tuotti myös se, kuinka paljon muiden kuntien voidaan olettaa tuottavan omilla henkilö- ja aikaresursseillaan vertailevaa tietoa muuhun kuin omaan käyttöön.

Edelle kuvattuja haasteita saatiin selvityksessä joiltakin osin ratkottua ja erilaisia näytteenomaisia tunnuslukuja saatiin kootuksi. Näitä on esitelty raportin edeltävillä sivuilla ja niiden pääviesteihin mennään seuraavissa kappaleissa. Oleellinen huomioitava asia on kuitenkin vertailukaupunkitietoihin liittyen se, että huolimatta niiden

kiinnostavuudesta ja hyödyllisyydestäkin, ne eivät anna vastauksia oleellisimpiin liikuntapalveluiden kehittämiskysymyksiin. Yksittäiset tunnusluvut kertovat jossain määrin kyseisen palvelun nykytilasta, mutta lopulta varsin vähän – jos mitään – kyseisen palvelun vaikuttavuudesta. Eli kaikkiin koottuihin tunnuslukuihin on syytä suhtautua varsin maltillisesti ja tarkkaan niiden merkitystä pohtien. Muiden kaupunkien palveluiden tunnuslukuihin pelkääntään pohjaten ei ole järkevää minkään kaupungin omaa liikuntapolitiikkansa virittää, sillä lopulta kysymys on aina enemmänkin arvoalinnoista, joita ei voi vertailutiedolla, tai ylipäänsä tiedolla, pelkääntään perustella.

3. Aikuisväestön omatoimisen liikunnan edistäminen kaipaa vahvistusta

Selvitykseen sisältyneen asukaskyselyn perusteella pääosa Kajaanin aikuisväestöstä liikkuu suosituksiin nähden liian vähän. Näin siitä huolimatta, että kyselyyn oletta-vasti vastasi painotetusti liikunnasta kiinnostunut väestönosa. Asukaskyselyn tulokset vahvistivat siten sitä käsitystä, joka oli olemassa pohjatietona jo Kajaanin liikumisohjelmassa. Aikuisväestön liikunnan lisäämisen tulee Kajaanissa panostaa – asia on merkittävä hyvinvointipoliittinen, sekä terveystienojen kautta myös tärkeä talouspoliittinen kysymys.

Tarkasteltaessa selvityksen muita aikuisväestön liikuntapalveluiden tilaa kartoittaneita näkökulmia, erityisen huomionarvoisina voidaan pitää ainakin seuraavia havaintoja.

- Vertailukaupunkeihin verrattuna Kajaanissa kaupunki tuottaa varsin vähän ohjattuja liikuntaryhmiä aikuisväestölle ja olemassa oleva tarjonta on varsin vahvasti painottunut vesiliikunnan palveluihin.
- Vertailukaupunkeihin verrattuna Kajaanissa on erittäin vähäiset kaupungin henkilöresurssit aikuisväestön liikuntapalveluiden tuottamiseen
- Huomioiden, että ikäihmisille suunnattu ns. ”Seniorikortti” on Kajaanissa maksuton, on sen saavuttama suosio varsin vaatimaton joihinkin vertailukaupunkeihin verrattuna
- Varsin merkittävä osuus asukaskyselyn aikuisvastaajista piti sopivien liikuntapalveluiden puutetta sekä taloudellisia syitä merkittävinä esteinä omalle liikunnan harrastamiselle. Erityisen suuri osuus näin kokevissa oli alle 35 -vuotiaiden ikäryhmässä.
- Asukaskyselyssä aikuisväestö toivoi varsin laajasti erilaisia kehittämistoimenpiteitä kaupungin liikuntapalveluihin liittyen mm. liikuntakampanjoiden lisäämistä, ohjattujen tuntien monipuolistamista sekä myös kaupungin liikuntapaikkahintojen laskemista omatoimiliikujille (esim. uimahalli ja kuntosalit).

Kokonaisuudessaan voidaan selvityksen perusteella sanoa, että Kajaanin kaupungin nykyisin tuottamat aikuisväestön liikuntapalvelut ja niihin liittyvät panostukset ovat kaupunkikokoon suhteutettuna varsin vaatimattomat, eivätkä siten ole oikein linjassa kunnianhimoisen liikumisohjelman tavoitteiden kanssa. Perusteltua olisi siten kaupunkiorganisaation sisällä pohtia millä keinoin aikuisväestölle suunnattuihin liikuntapalveluihin saataisiin vahvistusta - niin palvelusisältöjen kehittämisen näkökulmasta kuin myös resurssoinnin osalta.

4. Liikuntatiloihin liittyvän tukipolitiikan uudistamisella on perusteita – myös lasten ja nuorten seuratoiminnan osalta

Aikuisväestön liikuntapalveluiden ohella selvityksessä tarkasteltiin Kajaanin kaupungin liikuntatiloihin liittyvää tukipolitiikkaa. Painotetusti huomiota kiinnitettiin seuratoimintaa koskeviin maksukäytäntöihin sekä hinnoitteluun ja erityisesti alle 18 -vuotiaiden seuratoiminnan osalta. Kootusta aineistosta erityisen huomionarvoisia ovat alla olevat havainnot:

- Kaikissa vertailukaupungeissa, yhtä lukuun ottamatta, kaupungin liikuntatilat ovat ainakin joiltakin osin maksullisia myös lasten ja nuorten seuratoiminnassa.

- Vertailukaupunkitarkastelun aineiston perusteella näyttäisi siltä, että aikuisten seuratoiminnan tilamaksut ovat Kajaanissa hieman keskiarvoa edullisemmat. Sen sijaan aikuisväestön omatoimisen harrastamisen hinnat (uimahalli & kuntosali) ovat hieman keskimääräistä korkeampia.
- Seuratoiminnalla jaettavien suorien avustusten osalta Kajaani edustaa vertailukaupunkien joukossa jotakuinkin keskiarvoa kaupunkikokoon suhteutettuna.
- Nykyiseen seuratoiminnan tilahinnoitteluun liittyy Kajaanissa (kuten muissakin kaupungeissa) paljon erilaisia yhdenvertaisuusongelmia – niin eri lajiryhmien välillä kuin suhteessa omatoimisesti harrastaviin liikkujiin.
- Kaupungin liikuntatiloihin liittyvä talousyhtälö muuttuu lähivuosina entistä haasteellisemmaksi kasvavien energiakustannusten yms. seurauksena – arvio vuodelle 2024 osoittaa 400 000€:n lisärahoitustarvetta, mikäli liikuntatiloista saatavia tuottoja ei pystytä kasvattamaan.
- Asukaskyselyssä lähes 80% aikuisvastaajista piti vähintäänkin melko tärkeänä kehittämistoimenpiteenä kaupungin liikuntaan liittyvän tuki/avustusjärjestelmän kehittämistä huomioiden esim. yhdenvertaisuus, kustannustehokkuus ja läpinäkyvyys näkökulmat

Edellä mainitut havainnot nousivat selvityksen tiedonkeruun kautta syntyneiden aineistojen pohjalta. Seuraavissa

vielä joitakin yleisempiä huomioita kaupungin liikuntatiloihin liittyvää tukipolitiikkaa koskien.

- **Energian hinta & kuntien tukipolitiikka.** Energian hinnan nousu aiheuttaa pääosalle kuntia vahvaa painetta pohtia uusiksi omaa liikuntatiloihin liittyvää tukipolitiikkaansa. Energian hinnan nousu linkittyy yleisempään kysymykseen ekologisesti kestävämmästä liikuntakulttuurista, mikä on pysyvä tulevaisuuden haaste. Tukipolitiikan mahdollinen uudistamistarve on hyväsiten nähdä myös näiden tulevaisuushaasteiden valossa.
- **Tilamaksut & tilojen käytön tehostaminen.** Kunnissa on varsin yleisesti nähty, että jonkintasoisten tilamaksujen asettaminen kaikenlaiseen seurakäyttöön vähentää kaupungin tilojen tyhjä-/vajaakäyttöä. Liikuntatila, josta on maksu maksettu, jätetään paljon harvemmin käyttämättä, kuin maksuton tila.
- **Tilamaksut & lasten ja nuorten harrastamiskustannusten kasvu.** Lasten ja nuorten harrastamiskustannuksissa tilamaksut muodostavat pienen osan kokonaiskustannuksista – pääosa kuluista syntyy muista seuratoimintaan liittyvistä kuluista. Maltillisista tilamaksuista ei ole perusteltua siten maalata liian suuria uhkakuvia lasten ja nuorten liikunnan harrastamisen loppumisesta. Kaupungeista, joissa tehty vastaavia muutoksia, ei ole havaintoja merkittävästä muutok-

sista lasten ja nuorten harrastamiseen. Lisäksi seuratoiminnan muista kuluista on mahdollista ja perusteltua etsiä säästökohteita lajityhteisöjen omin toimin. Lisäksi kaupungeilla on yleisesti olemassa avustusmekanismeja vähävaraisten lasten liikunnan tukemiseen (myös Kajaanissa).

- **Tilakustannusten läpinäkyvyys.** Useimmissa kunnissa yksilöity tieto omien liikuntatilojen ylläpitokustannuksista varsin hataralla pohjalla, mikä on kaikenlaisen kehittämistyön ja päätöksenteon kannalta huono asia. Tukipolitiikan mahdolliseen uudistamiseen olisi siten tärkeä kytkeä myös liikuntatilojen kustannusseurannan toimintamallien ja kustannusten läpinäkyvyyden kehittäminen. Parhaiten asia lienee saavutettavissa jos tilahinnoittelukin jotenkin pohjautuu tilan ylläpitokustannuksiin, jolloin motiivi kustannusseurantaan on suoraan olemassa.

Selvityksen perusteella voidaan kootusti todeta, että Kajaanin kaupungilla on olemassa selkeitä perusteita uudistaa liikuntatilojaan koskevaa tukipolitiikkaansa, mikäli tähän yleistä poliittista tahtotilaa löytyy. Nykyisen kaupungin tukipolitiikan voidaan arvioida olevan enemmän kallellaan jo liikunnallisesti aktiivisemmän, seuratoiminnassa mukana olevan väestönosan suuntaan kuin omatoimisesti, ja liian vähän liikkuvan, enemmistön suun-

taan. Tästä lähtökohdasta nykyinen tukipolitiikka siten tuskin parhaalla mahdollisella tavalla edistää kaupungin liikkumisohjelmaa. Lisäperusteita uudistamistarpeelle voidaan hakea lisäksi niin yleisestä talousnäkökulmasta (mm. energian hinnannousun vaikutukset), yhdenvertaisuusnäkökulmasta (kohdellaanko erilaisia seuratoimijoita tasavertaisesti) sekä myös kaupunkilaismielipiteellä (asukaskyselyssä pääosa vastaajista toivoi tukipolitiikan uudistamista)

Mahdollisessa tukipolitiikan uudistuksessa myös nykyinen periaate, jossa lasten ja nuorten seuratoiminta on kaupungin tiloissa maksutonta, on perusteltua ottaa uuteen tarkasteluun. Näin siitä huolimatta, että lasten

ja nuorten liikunnan edistäminen on myös kaupungin liikkumisohjelman keskeisiä painopisteitä ja siinä seuratoiminnalla on oma tärkeä roolinsa. Uudistaminen on mahdollista tehdä maltillisesti siten, että siitä ei synny merkittävää vahinkoa paikalliselle seuratoiminnalle, mutta saadaan kuitenkin ratkottua liikuntapalveluiden talousyhtälöön, yhdenvertaisuuteen ja palvelutuotantoon liittyviä haasteita. Tämä on onnistunut muissakin kaupungeissa ja onnistuu varmasti myös Kajaanissa. Tärkeää on kuitenkin antaa mahdollisella uudistuksella riittävä aikajänne, jotta seuramat voivat asiaan varautua ja tehdä omia tarvittavia sopeuttamistoimia. Erityisen tärkeää tämä on hetkessä, jossa seuramat vielä laajalti kipulevat koronapandemian jättämistä jäljistä toimintaansa.

5. Liikuntatiloihin liittyvän tukipolitiikan haasteet – ratkaisuvaihto-ehtojen arviointia

Raportin lopuksi on seuraavalla sivulla arviointia kolmesta periaatteellisesta ratkaisumallista Kajaanin kaupungin liikuntatiloja koskevan tukipolitiikan haasteisiin. Ratkaisumallien tuottaminen ja arviointi eivät kuuluneet varsinaisesti selvityksen tekijätaholle annettuun toimeksiantoon, jonka takia arviointi on varsin yleisellä tasolla. Kenties kuitenkin pelkistetty ja karkeakin vaihtoehtojen kuvaus auttaa aiheeseen liittyvissä jatkopohdintoissa työn tilaajan osalta.

RATKAISUVAIHTOEHTO

Ydinperiaate ja mahdollisia huomioita

NYKYMALLILLA JATKAMINEN

- Lasten ja nuorten seuratoiminta kaikissa kaupungin liikuntatiloissa täysin maksutonta
- Toimintamalli käytössä enää pienessä osassa isoja/ keskisuuria kaupunkeja

EUROMÄÄRÄISESTI TASAAVA MALLI

- Alle 18 v. seuratoiminnassakin kaupungin liikuntatilat muuttuvat Kajaanissa maksulliseksi, mutta maksuja tasataan euromääräisesti eri liikuntapaikkojen välillä
- Jonkinlainen versio tästä mallista yleisin kaupungeissa. Esim. Lappeenrannassa käytössä kaksi taksaa; ylläpidoltaan kalliimmista liikuntapaikoissa alle 18 v. hinta 12,50€ / t ja edullisemmissa liikuntapaikoissa 8,50€ / t

SUHTEELLISESTI TASAAVA MALLI

- Alle 18 v. seuratoiminnassakin kaupungin liikuntatilat muuttuvat Kajaanissa maksulliseksi ja maksujen määrätymisperusteena käytetään yhdenvertaisesti sovittua subventiotasoa. Esim. yli 18 v. seuratoiminnassa kaupungin subventio 70% tilan kustannuksista ja alle 18 v. toiminnassa 95%

Vahvuudet / Mahdolliset positiiviset vaikutukset

- Kaupunki ei omilla toimillaan lisää lasten ja nuorten seuraharrastamisen jo muutenkin varsin korkeita kustannuksia
- Mahdollinen kaupungin vetovoimatekijä urheilua harrastaville lapsiperheille, mikäli asiaa osataan hyödyntää kaupungin markkinoinnissa
- Aiheuttanee vähiten seurojen vastarintaa ja aiheeseen liittyvää, helposti riittävä kuntalaiskeskustelua

- Helpottaa liikuntatilojen ylläpitoon liittyvää talousyhtälöä, koska kaupungin liikuntatiloista saamat tuotot kasvavat.
- Lapsiin ja nuoriin kohdistuvat liikuntapaikkamaksut voidaan kalliimmista liikuntapaikoissa (jäähalli, uimahalli yms.) pitää maltillisempina, kun maksuja tasataan eri liikuntapaikkojen välillä
- Lisää tilojen käytön tehokkuutta, erityisesti koulusaleissa yms., kun edullisimpienkin liikuntatilojen käyttöön liittyy jonkinlainen tilamaksu
- Ei siirrä yleisesti kohoavia liikuntapaikkojen ylläpitokustannuksia pelkästään yli 18 v. seuratoiminnan maksettavaksi vaan taakka jakautuu tasaisemmin
- Ratkaisumallissa tukipolitiikan läpinäkyvyyttä ja yhdenvertaisuutta lisääviä ominaisuuksia

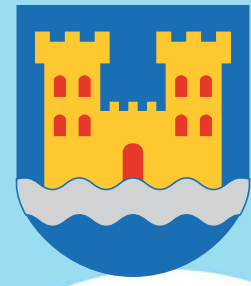
- Helpottaa liikuntatilojen ylläpitoon liittyvää talousyhtälöä, koska kaupungin liikuntatiloista saamat tuotot kasvavat
- Ylläpidoltaan edullisemmissa liikuntapaikoissa (esim. koulusalit) harrastavilla lapsilla tilamaksut pienimmät, mikä oletettavasti palvelee matalan kynnyksen liikuntatoimintaa
- Lisää tilojen käytön tehokkuutta, kun edullisimpienkin liikuntatilojen käyttöön liittyy jonkinlainen tilamaksu.
- Ei siirrä yleisesti kohoavia liikuntapaikkojen ylläpitokustannuksia pelkästään yli 18 v. seuratoiminnan maksettavaksi vaan taakka jakautuu tasaisemmin
- Pakottaa tarkempaan liikuntapaikkojen kustannus-seurantaan
- Ratkaisumallissa tukipolitiikan läpinäkyvyyttä ja yhdenvertaisuutta lisääviä ominaisuuksia

Heikkoudet / Mahdolliset negatiiviset vaikutukset

- Vaikeuttaa kaupungin liikuntatiloihin liittyvän talousyhtälön ratkaisemista, kun menojen kasvua ei voi ratkoa maksuihin liittyvää taakanjakoa laajentamalla
- Jättää ennalleen nykyiseen tukipolitiikkaan liittyvät yhdenvertaisuushaasteet
- Aiheuttaa vahvaa liikuntapaikkamaksujen korotuspainetta täysi-ikäisten seuratoimintaan liittyen – tämä erityisen haasteellista A-junioritason toimintaan liittyen
- Ei edistä tilojen ”tyhjäkäytön” vähentämistä
- Ei kannusta seuroja ja lajiyhteisöjä hakemaan ratkaisuja lasten harrastamiskustannusten nousuun oman toiminnan kulurakenteista

- Edullisia liikuntapaikkoja käyttävät lapset ja nuoret maksavat suhteellisesti enemmän omista liikuntapaikoistaan kuin kulu-rakenteeltaan kalliimpia paikkoja käyttävät lapset
- Aiheuttaa haasteita lasten ja nuorten matalan kynnyksen liikuntatoiminnan toteuttamiseen, koska pääosa ko. toiminnasta keskittyy juuri edullisimpiin liikuntapaikkoihin
- Ei kannusta / edellytä kaupungissa liikuntapaikkojen ylläpidon tarkempaan kustannus-seurantaan, kun liikuntapaikkamaksut eivät suoranaisesti määräydy niiden perusteella
- Muutoksen läpivienti aiheuttanee seurojen vastarintaa – erityisesti edullisemmissa liikuntapaikoissa toimivien seurojen suunnalta

- Ylläpidoltaan kalliimmista sisäliikuntapaikoissa (jäähalli, uimahalli, sisähallit) harrastavilla lapsilla ja nuorilla harrastamiskustannukset kasvavat enemmän kuin edullisemmissa liikuntapaikoissa harrastavilla (esim. koulusalit, ulkokentät yms.)
- Muutoksen läpivienti aiheuttanee seurojen vastarintaa – erityisesti ylläpidoltaan kalliimmista liikuntapaikoissa toimivien seurojen suunnalta

Kajaanin kaupunki

Poimintoja asukaskyselystä/ Ideoita aikuisväestön liikuntapalveluiden kehittämiseen

Enemmän matalan kynnyksen (kunto- ja tulotasosta riippumatta) liikuntamahdollisuuksia, esim ryhmäliikuntaa ym. eri puolella kaupunkia.

Kaupungin sisäisen liikuntapalvelupolun kehittäminen liikuntaneuvonnasta eteenpäin eri-ikäisille asiakkaille.

Työpaikoille kannattaisi suunnata erityisiä tempauksia, kampanjoita tai vastaavia työaikaisen liikunnan lisäämiseksi. Joku ajallisesti rajallinen, vaikka omaehtoista, työpaikkakohtaista seurantaa edellyttävä tempaus voisi innostaa työpaikkoja osallistumaan.

Live-taukojumppaa toimistotyöläisille esim. pari kertaa viikossa netin välityksellä. Kehonhuoltotunteja työikäisille eri teemoilla.

Eläkeläisille tunti viikossa ilmainen kuntosalivuoro sekä ilmainen Kaukavesi vuoro.

Olisi mukavaa päästä pelaamaan joukkuelajeja ns. höntsäilymielessä iltaiikaan, esim. sählyä ym. johon tarvitsisi salivuoron ja useita pelaajia. Poissuljettuna ns. jo sitä harrastavat, vaan ihan ns. tavikset. Itsellä kun ei ole salivuoroa, eikä joukkueellista innokkaita pelaajia, niin pelit jää pelaamatta.

Liikuntapalveluiden näkyvyyttä kannattaisi lisätä esimerkiksi keskusta-alueella tapahtuvilla ilmaisilla tapahtumilla. Palveluiden tarjontaa kannattaisi suunnata erityisesti lapsille ja nuorille somea hyödyntäen.

Opiskelijan uima/salilippu edullisemmaksi!

